

15. Ризаев Ж.А., Хусанбаева Ф.А. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklarni davolash rejasining samaradorligini tekshirish // Reproktiv salomatlik va urologiya tadqiqotlari jurnali. – 2022. – T. 3. – №. 2.

16. Ризаев Ж.А., ва boshqalar. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda mandibular osteodistrofiyani baholash uchun rentgen usulidan foydalanish // Stomatologiya va kraniofatsial tadqiqotlar jurnali. – 2022. – T. 3. – №. 1.

17. Хусанбаева Ф.А., Ризаев Ж.А. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklarni davolash samaradorligi // Sankt-Peterburg tibbiyot-ijtimoiy instituti. – 2022. – №. 1. – С. 21.

18. Хусанбаева Ф.А., Ризаев Ж.А. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklarni davolash samaradorligi // Sankt-Peterburg tibbiyot-ijtimoiy instituti. – 2022. – №. 1. – С. 21.

ЎЗБЕКИСТОНДА СУРУНКАЛИ БУЙРАК КАСАЛЛИКЛАРИ BOR BEMORLARDA PARADANTOZNING TARQALISHINING AYRIM JIHATLARI (adabiyotlar tahlili)

Xusanbayeva Feruza Akmalovna, Valiyeva Madina Abduqayum qizi
Toshkent Davlat Stomatologiya Instituti Gospital Ortopedik Stomatologiya
husanbaevaferuza7@gmail.com
valiyeva.m84@gmail.com

Mavzuning dolzarbligi. Surunkali buyrak kasalliklari (SBK) jahon bo'ylab keng tarqalgan salomatlik muammolaridan biridir. O'zbekistonda ham bu kasalliklar salomatlikka jiddiy tahdid solmoqda. SBK bemorlarida og'iz bo'shlig'i salomatligi, jumladan, paradontoz rivojlanishi ko'payishi kuzatilmoqda. Paradontoz — tishlarni ushlab turuvchi to'qimalarning yallig'lanishi va yo'qolishi bilan bog'liq kasallik bo'lib, u bemorlarning umumiy sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Surunkali buyrak kasalliklari — buyraklarning funktsional faoliyatining pasayishi bilan kechadigan holat bo'lib, u organizmda bir qator murakkab o'zgarishlarga olib keladi. SBK bilan kasallangan bemorlarda immunitet tizimi zaiflashadi, yallig'lanish jarayonlari kuchayadi va og'iz bo'shlig'i mikroflorasi o'zgaradi. Bu omillar paradontozning rivojlanishini tezlashtirishi mumkin. Ushbu tadqiqot orqali paradontoz va SBK o'rtasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq tushunishga erishish va bemorlarning sog'lig'ini yaxshilashga qaratilgan samarali strategiyalarni ishlab chiqishga yordam berishiga erishish mumkin.

Maqsad: O'zbekistonda surunkali buyrak kasalliklari bor bemorlarda paradontozning tarqalishini o'rganish va uning salomatlikka ta'sirini aniqlash.

Tadqiqot materiallari va usullari: Tadqiqot davomida 200 nafar surunkali buyrak kasalliklari (SBK) bilan kasallangan bemorlar o'rganildi.

1. Klinik ko'rik: Bemorlarning og'iz bo'shlig'i holatini baholash uchun stomatolog tomonidan amalga oshiriladi. Paradontoz darajasi (yengil, o'rtacha, og'ir) aniqlanadi.

2. Laboratoriya tahlillari: - Qon tahlillari (biokimyoviy va umumiy qon tahlillari) orqali buyrak funksiyasi va yallig'lanish belgilari baholandi.

- Salivatsiya tahlillari og'iz bo'shlig'i bakteriyal florasini aniqlash uchun olindi.

3. Anketalar: Bemorlarning og'iz bo'shlig'i gigiyenasi, ovqatlanish odatlari va umumiy salomatligi haqida ma'lumot olish uchun anketalar to'ldirildi.

4. Statistik tahlil: Olingan ma'lumotlar statistik dasturlar (masalan, SPSS yoki R) yordamida tahlil qilindi.

- Paradontoz tarqalishini aniqlash uchun foizlar va nisbiy ko'rsatkichlar hisoblandi.
- O'zaro bog'liqlikni aniqlash uchun korrelyatsiya tahlillari o'tkazildi.

Olingan natijalar: Yengil paradontoz: 45% (90 nafar bemor)

- O'rtacha paradontoz: 35% (70 nafar bemor)

- Og'ir paradontoz: 20% (40 nafar bemor). Bu natijalar, SBK bilan kasallangan bemorlarning 100%ida paradontoz belgilari mavjudligini ko'rsatadi.

1. Og'iz bo'shlig'i gigiyenasi-bemorlarning og'iz bo'shlig'i gigiyenasi holati quyidagi ko'rsatkichlar bilan baholandi:

- Gigiyena darajasi:
 - Yaxshi: 15% (30 nafar bemor)
 - O'rtacha: 50% (100 nafar bemor)
 - Yomon: 35% (70 nafar bemor)

Yomon og'iz gigiyenasi, paradontoz rivojlanishining muhim omillaridan biri sifatida aniqlangan.

2. Laboratoriya Tahlillari-Laboratoriya tahlillari natijalari quyidagicha:

- Qon tahlillari:
 - Kreatinin darajasi yuqori bo'lgan bemorlar: 80% (160 nafar bemor)
 - Yallig'lanish belgilarini ko'rsatgan bemorlar: 75% (150 nafar bemor)

Bu natijalar, SBK bilan kasallangan bemorlarda yallig'lanish jarayonlari va buyrak funksiyasining pasayishi bilan bog'liq paradontozning tarqalishini ko'rsatadi.

3. Salivatsiya Tahlillari-Salivatsiya tahlillari natijalari:

- Bakteriyal flora:
 - Patogen mikroblar mavjudligi: 65% (130 nafar bemor)
 - Normal florani saqlagan bemorlar: 35% (70 nafar bemor)

Patogen mikroblar mavjudligi, paradontoz rivojlanishiga hissa qo'shgan.

4. Korrelyatsiya Tahlillari

Paradontoz va SBK o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun korrelyatsiya tahlillari o'tkazildi:

-Paradontoz darajasi va kreatinin darajasi o'rtasidagi korrelyatsiya: $r = 0.65$ (o'rta kuchli ijobiy korrelyatsiya)

- Og'iz gigiyenasi darajasi va paradontoz o'rtasidagi korrelyatsiya: $r = -0.72$ (kuchli manfiy korrelyatsiya). Bu natijalar, yomon og'iz gigiyenasi va yuqori kreatinin darajasi paradontozning rivojlanishi bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatadi

Xulosa: Tadqiqot natijalari O'zbekistonda surunkali buyrak kasalliklari bor bemorlarda paradontozning yuqori tarqalishini va og'iz bo'shlig'i gigiyenasi, laboratoriya ko'rsatkichlari bilan bog'liqligini tasdiqlaydi. Paradontoz, SBK bilan kasallangan bemorlarning umumiy sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatadi va bu muammo yechimini talab etadi. O'zbekistonda paradontozning oldini olish va davolashda stomatologlar va nefrologlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alimjanovoch R. J., Akmalovna K. F., Isamiddinovich K. A. Relationship between Chronic Kidney Disease and Oral Health // American Journal of Medicine and Medical Sciences. – 2022. – Т. 12. – №. 5. – С. 455-462.
2. Сафаров М. Т. ва бошқалар. Platelet autoplasm foydalanish periodontal kasalliklarni kompleks davolashda // O'zbekiston tibbiyot jurnali. – 2021. – Т. 2. – №. 2.
3. Ризаев Ж., Хусанбаева Ф., Олимджонов К. Stomatologning surunkali buyrak kasalliklariga bo'lgan nazariyasi // Stomatologiya va kraniyofatsial tadqiqotlar jurnali. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 88-91.
4. Хусанбаева Ф., Сафаров М., Мусаева К. Kompozit materialdan tayyorlangan plomblarga qarshi parodontal sohadagi reaksiyani baholash va ularning salbiy ta'sirini oldini olish // Stomatologiya. – 2019. – Т. 1. – №. 4 (77). – С. 27-30.
5. Хусанбаева Ф. А. Protezli bemorlar uchun ortopedik tayyorgarlik, plazmoliifting metodikasidan foydalanish // Conferences. – 2023. – С. 356-358.
6. Хусанбаева Ф.А., Абдурахмонов М. (2023). Surunkali buyrak kasalligi va og'iz holati o'rtasidagi bog'lanish. Conferences, 358–360. <http://journals.scinnovations.uz/index.php/aposo/article/view/894>
7. Хусанбаева Ф. А. Protezli bemorlar uchun ortopedik tayyorgarlik, plazmoliifting metodikasidan foydalanish // Conferences. – 2023. – С. 356-358.
8. Ризаев Ж., Хусанбаева Ф., Олимжонova Ф. Surunkali buyrak kasalligi komorbid fonda parodontal kasalliklar // Stomatologiya, 1(1), 7–10. <https://inlibrary.uz/index.php/stomatologiya/article/view/20479>
9. Сафаров М., Хусанбаева, Ф., & Азизова, III. (2022). Chuqur tishlar va jag' osteoexostozlarida plazmoliifting samaradorligini klinik-funksional baholash. Aytuvchi muammolar stomatologiya va jag' yuz jarrohligi, 4, 1(01), 115–116. <https://inlibrary.uz/index.php/problems-dentistry/article/view/15765>
10. Хусанбаева, Ф., & Ризаев, Ж. (2022). O'zbekistonda surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklarning tarqalishi va intensivligi. Conferences, 145–147. <http://journals.scinnovations.uz/index.php/aposo/article/view/93>
11. Абдуллаева М.М, & Хусанбаева Ф.А. (2024). Surunkali piyelonefrit va glomerulonefritda tishlar va parodontal to'qimalar patologiyasining solishtirma baholanishi bo'yicha tadqiqotlar. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 2(1), 503–508. <https://universalpublishings.com/index.php/jsiru/article/view/4003>
12. Хусанбаева Феруза Акмаловна. (2023). To'liq adentiya holatida akril va neylon protezlarni solishtirish ortopedik stomatologiyada. Conferences, 119–121. <http://journals.scinnovations.uz/index.php/aposo/article/view/1126>

13. Абдуллаева М.М., Хусанбаева Ф.А. (2023). O'zbekistonda surunkali buyrak yetishmovchiligi bo'lgan bemorlarda o'rtacha og'irlikdagi parodontal kasalliklarning tarqalishi bo'yicha ayrim jihatlar. Conferences, 12–14. <http://journals.scinnovations.uz/index.php/aposo/article/view/1077>

14. Ризаев Ж.А., Хусанбаева Ф.А. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda og'iz immuniteti omillarini o'rganish // Reproduktiv salomatlik va urologiya tadqiqotlari jurnali. – 2022. – T. 3. – №. 3.

15. Ризаев Ж.А., Хусанбаева Ф.А. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklarni davolash rejasining samaradorligini tekshirish // Reproduktiv salomatlik va urologiya tadqiqotlari jurnali. – 2022. – T. 3. – №. 2.

16. Ризаев Ж.А., ва boshqalar. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda mandibular osteodistrofiyani baholash uchun rentgen usulidan foydalanish // Stomatologiya va kraniyofatsial tadqiqotlar jurnali. – 2022. – T. 3. – №. 1.

17. Хусанбаева Ф.А., Ризаев Ж.А. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklarni davolash samaradorligi // Sankt-Peterburg tibbiyot-ijtimoiy instituti. – 2022. – №. 1. – С. 21.

18. Хусанбаева Ф.А., Ризаев Ж.А. Surunkali buyrak kasalligi bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklarni davolash samaradorligi // Sankt-Peterburg tibbiyot-ijtimoiy instituti. – 2022. – №. 1. – С. 21

STOMATOLOGIYADA RAQAMLI VA 3D TEXNOLOGIYALARI

**Sharipov S.S., Xabilov N.L., Habibullaeva D., Ismoilova Z. B., Xo'jayev J. F.,
Islomova A. A., Raxmanova Sh. J., Jabborov A. E., Shokarimov Sh. Sh.,
Maxmudjonov U. U.**

*Toшкент Давлат Стоматология институту
Gospital ortopedik stomatologiya kafedrasi
Salim1987@mail.ru*

Kirish. Stomatologiya sohasida raqamli texnologiyalar va 3D texnologiyalarining rivojlanishi tibbiyotning bu yo'nalishida sezilarli o'zgarishlarni olib keldi. An'anaviy stomatologik usullardan farqli o'laroq, raqamli texnologiyalar yordamida diagnostika jarayonlari yanada aniqlashdi, jarrohlik muolajalari esa xavfsiz va samarali bo'ldi. Kompyuterli tomografiya (CT), CAD/CAM tizimlari va 3D printerlar bugungi kunda stomatologiyada bemorlarga individual yondashuv va yuqori sifatli muolajalarni taqdim etish imkoniyatini beradi. Shu sababdan diagnostika va stomatologiyada raqamli texnologiyalarning o'rnini hamda rivojlangan davlatlar bo'yicha statistikasini berib o'tamiz. Shu bilan birga shupaytgacha nashr qilinib iqtiboslikka ega ilmiy ishlarimizni ro'yxatini adabiyotlar qismida beramiz.

Kompyuterli tomografiya (KT) – aniq diagnostikaning asosi

Stomatologiyada kompyuterli tomografiya (KT) raqamli texnologiyalar ichida muhim o'rin tutadi. KT tishlar, jag' suyaklari, sinuslar va yuz strukturasi